

Research Paper

Development, Effects, and Outcomes of NGOs in Villages of Roshtkhar County: A Case Study

Khadijeh Javani¹, *Khadijeh Bozarmehri², Hamid Shayan³, Maryam Ghasemi⁴

1. PhD Candidate, Department of Geography, Dr. Ali Shariati Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

2. Associate Professor, Department of Geography, Dr. Ali Shariati Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

3. Professor, Department of Geography, Dr. Ali Shariati Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

4. Assistant Professor, Department of Geography, Dr. Ali Shariati Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

Citation: Javani, Kh., Bozarmehri Kh., Shayan, H., & Ghasemi, M. (2017). [Status of NGOs in Rural Areas: Formation Process, Implications Case Study Villages' City Roshtkhar (Persian)]. *Journal of Rural Research*, 8(1), 152-167. <http://dx.doi.org/10.21859/jjr-080110>

doi: <http://dx.doi.org/10.21859/jjr-080110>

Received: 29 Jun. 2016

Accepted: 11 Dec. 2017

ABSTRACT

Local non-governmental organizations (NGOs) represent participation of the people and pave the way of sustainable development objectives. This research mainly aimed to investigate the conditions and outcomes of the development of local NGOs in the villages of Roshtkhar County. The required data for the study were obtained through semi-structured interviews with a selected sample of founders and active members of NGOs (n=27). Using conventional coding process of Grounded theory, the interview texts were analyzed and the findings of the analysis matrix template were compiled by 85 open codes, 24 axial codes, and 7 selective codes. With regard to the designed pattern, NGOs in rural areas of Roshtkhar County have been founded by certain objectives and factual conditions such as economic and social factors as well as influence of internal and external factors, and also context conditions like ecological, cultural, and religious ones. Thus, the expansion of these organizations in susceptible rural areas has resulted in various social, economic, and environmental outcomes. Most important problems facing NGOs in rural areas are people's misunderstanding of the functions of NGOs in the village, shortage of budget, cultural poverty, NGOs' unsuccessful previous experiences, and negative attitudes towards NGOs in rural areas.

Keywords:

Non-governmental organization (NGO), Grounded Theory, Roshtkhar County, Rural development

Extended Abstract**1. Introduction**

One of the human communities whose urgent development has been paid attention to more than ever is rural community, a community that its underdevelopment makes it always a vulnerable society in rural development programs in spite of its vast participation in social-economic sector. Local non-governmental organizations (NGOs) as the representation of people's participation pave the way toward sustainable development goals. Local NGOs function in various

ways around the world and regarding its verbal context are referred to a variety of organizations. In its broadest term, NGO refers to an organization that is not directly part of the government, but plays a very important role as an intermediary between people (community atoms) and authorities and even the community itself. In general, institutions are rules of the game in a society, or more deliberately, are the constraints imposed by human beings who form mutual relations of humans with each other.

2. Methodology

According to the research paradigm, this study is a qualitative research and has been conducted to explore

*** Corresponding Author:**

Khadijeh Bozarmehri, PhD

Address: Department of Geography, Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

Tel: +98 (915) 5199112

E-mail: azar@um.ac.ir

the effects and outcomes of NGOs in rural areas. In this study and based on the Grounded theory, we used the qualitative semi-structured sound interviews to collect the related information and data. The study population comprised founding and directing board members of non-governmental organizations (Young Farmers and Rural Micro-credit Fund clubs) in 10 villages of Roshtkhar County. In performing interviews, we used purposive sampling technique, including remarkable and exemplary subjects (interviews with experienced, well-known and with the ability to provide the required information), snowball method (interviews with those introduced by other samples), and convenience method (interview with available samples and repeating interviews with samples who provided comprehensive information in order to gain additional points or removing existing ambiguities with respect to the information required and the progress made in achieving the theoretic saturation and conceptual richness). Choosing the samples and data collection process continued until reaching theoretical saturation level or useful information threshold. In this regard, 27 subjects ($n=72$) were interviewed (17 males and 10 females). In total, 33 interviews (including 27 interviews in the first phase and 6 cases of repeated interviews) were carried out. For conducting systematic interviews, an interviewer protocol (including technical specifications and key questions) was compiled and used.

3. Results

In this study, analysis and presentation of results of the interviews was based on combination of conceptual categorization coding and the common coding process in Grounded Theory, including three coding process of open coding, axial, and selective, and finally figuring out the related themes and concepts. These steps are always linked together and overlap, and step by step takes a more abstract form with respect to the original text. During the coding in this study, some codes or actually themes and concepts were derived directly from the content of the interviews and interviewees' statements (Expressed codes) and others were realized by the researcher with regard to the concepts and contents taken by the review of current literature in the field of NGOs and empirical evidence (default codes or researcher-made codes). After compiling open codes (85 codes) through qualitative content analysis and directly from the words of the interviewees, in the next stage, i.e., axial coding, we started to choose themes and core concepts from open codes. In the meantime, we tried to choose those codes (from open codes) that could represent and cover other codes and be categorized under some themes. In other words, if open codes were consid-

ered as micro concepts and themes, then the axial codes (24 codes) are framework or general concepts. Finally, by reviewing and conceptual classification of axial codes, the macro concepts and selective codes (7 codes) were derived. These codes are components of plotting the representative pattern of NGOs status in rural areas.

4. Discussion

NGOs in rural areas have developed due to convergence and synergy of different systems in a given context with the objectives and causes such as economic, social causes and influence of internal and external factors, as well as underlying conditions like ecological conditions, culture and religion or beliefs. The growth and development of these organizations in susceptible rural areas has contributed to important economic results such as preserving water resources, agricultural land consolidation, extension of the area under cultivation of products compatible with the area, business development, educating modern methods of agriculture, processing agricultural products, also social results such as creating spirit of belonging among rural youth, empowering rural women and girls, and increasing collaboration and cooperation among villagers and finally environmental results such as using indigenous knowledge to eliminate pests and increasing people's understanding and cooperation in environmental protection.

5. Conclusion

The findings of this research indicate the multiple effects of NGOs on people's lives in rural areas and also the mutual influence of internal and external factors on creating these institutions. Accordingly, we can conclude that rural non-governmental organization (Young Farmers Club) in the studied villages is not merely an unofficial and promotive organization and the intermediary between individual people and the ruling authorities, but it has executive functions and active in various social, cultural, economic, and environmental fields, that represents a multi-functional feature of active NGOs in rural areas. From the perspective of this pattern, the status of NGOs in rural areas is like a process that its development and maintenance needs the availability of various factors and they continue to function by providing these conditions like a network.

Acknowledgments

This research was extracted from the PhD thesis of the first author, in the Department of Geography, Dr. Ali Shariati Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

Conflict of Interest

The authors declared no conflicts of interest.

وضعیت سازمان‌های مردم‌نهاد در روستاها: فرآیند شکل‌گیری، آثار و پیامدها (منطقه مورد مطالعه روستاهای شهرستان رشت‌خوار)

خدیجه جوانی^۱، خدیجه بوزرجمهری^۲، حمید شایان^۳، مریم قاسمی^۴

۱- دانشجوی دکترا، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی، دانشگاه فردوسی، مشهد، ایران.

۲- دانشیار، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی، دانشگاه فردوسی، مشهد، ایران.

۳- استاد، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی، دانشگاه فردوسی، مشهد، ایران.

۴- استادیار، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی، دانشگاه فردوسی، مشهد، ایران.

تاریخ دریافت: ۰۹ تیر ۱۳۹۵

تاریخ پذیرش: ۲۱ آذر ۱۳۹۵

کلیدواژه‌ها:

سازمان مردم‌نهاد (سمن‌ها)، نظریه بنیانی، شهرستان رشت‌خوار، توسعه روستایی

سازمان‌های مردم‌نهاد محلی (سمن‌ها) به عنوان نمود مشارکت مردم، تحقق اهداف توسعه پایدار را هموار می‌سازند. هدف عمده تحقیق حاضر، بررسی شرایط و پیامدهای تشکیل سازمان‌های مردم‌نهاد محلی در روستاهای شهرستان رشت‌خوار است. اطلاعات لازم برای تحقیق، از طریق مصاحبه نیمه‌ساختارمند با نمونه‌ای برگزیده از هیأت مؤسسين و اعضای فعال سازمان‌های مردم‌نهاد به دست آمده است (۲۷-ن). با استفاده از فرایند کدگذاری مرسوم نظریه بنیانی، متن به دست آمده از مصاحبه‌ها تحلیل شده و یافته‌های حاصل از تحلیل ساختاری ماتریسی شامل کدهای باز (۸۵ کد)، محوری (۲۴ کد) و انتخابی (۷ کد) تدوین شده است. با توجه به الگوی طراحی شده، سازمان‌های مردم‌نهاد در مناطق روستایی شهرستان رشت‌خوار با اهداف و شرایط علی همچون (عوامل اقتصادی، اجتماعی و نفوذ عوامل داخلی و خارجی) و شرایط زمینه‌ای مشخص (شرایط بوم‌شناختی، فرهنگی، مذهبی و اعتقادی) به وجود می‌آیند و توسعه این سازمان‌ها در مناطق مستعد روستایی به آثار اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی مختلفی منجر شده است. از مهم‌ترین مشکلات پیش روی این سازمان‌ها در مناطق روستایی می‌توان به عدم درک کامل مردم از کارکرد سمن در روستا، کمبود بودجه، وجود فقر فرهنگی، تجربه ناموفق سمن‌های قبلی و وجود دیدگاه منفی به سمن‌ها در مناطق روستایی اشاره کرد.

مقدمه

اداری یا جامعه‌شناسی نیز از تعاریف مشخصی تبعیت نمی‌شود. علت آن است که موضوع آن (یعنی سازمان غیردولتی) در فرایند رشد خود از بسترهای گوناگونی نشأت گرفته و عملکردهای متفاوتی نیز داشته است (Saeeadi, 2014). با این وجود مرور تاریخ گذشته کشورمان نشان می‌دهد ایران سرشار از الگوهای مشارکت اجتماعی بوده است. به طور مثال، می‌توان از تشکلهای سنتی مانند وقف و نذر، گروه‌های همشیر یا واره، بنه و صحرا و غیره نام برد که از بطن همکاری مردم برای رفع نیازهای اقتصادی و ارائه خدمات اساسی ظاهر شده‌اند.

گرچه برخی از این نمونه‌های مشارکت همچنان ادامه دارد، گسترش و تعمیق آنها نیازمند سازماندهی، نهادسازی و ایجاد شرایط ساختاری مناسبی است که این تشکلهای سازمان‌های مردمی را نهادینه کند. در همین راستا در چند سال اخیر سازمان‌های غیردولتی فراوانی تشکیل شده‌اند (Namazi, 2001; Behrang, Kazemian, Norani Nezhad, Asardari, & Mafi, 2013)

سازمان مردم‌نهاد یا به اختصار «سمن» یا NGO^۱ به شکل‌های مختلف در سراسر جهان استفاده می‌شود و با توجه به بافت کلامی که در آن استفاده شده است، به انواع گوناگون سازمان‌ها اشاره می‌کند. سازمان مردم‌نهاد در کلی‌ترین معنایش، به سازمانی اشاره دارد (Clare, 2001) که مستقیماً بخشی از دولت محسوب نمی‌شود؛ اما نقش بسیار مهمی به عنوان واسطه بین فردفرد مردم (اتم‌های اجتماع)، قوای حاکم و حتی خود جامعه ایفا می‌کند (Shahbahrani, Pishgahifar, Zalpoor, & Bakhtiyari, 2010). پیرو تعاریف متعدد و کلی سازمان مردم‌نهاد در سطح بین‌المللی، آنچه در اصطلاح در کشور ما «سازمان غیردولتی» خوانده می‌شود و درباره آن داوری می‌گردد، نزد همگان تصویر دقیق و روشنی ندارد؛ هرچند در متون علمی رشته‌های علوم

1. Non-Governmental Organization

* نویسنده مسئول:

دکتر خدیجه بوزرجمهری

نشانی: مشهد، دانشگاه فردوسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جغرافیا.

تلفن: ۵۱۹۹۱۱۲ (۹۱۵) +۹۸

پست الکترونیکی: azar@um.ac.ir

که از سال ۱۳۸۵ در روستاهای استان خراسان رضوی تشکیل شده است. این نهاد با به کارگیری رویکردهای مختلف آموزشی، فرهنگی و هنری در زمینه کارآفرینی و توسعه بخش کشاورزی با اهداف معین تشکیل شده است (Ministry of Agriculture, 2006). اهداف این تشکل فراهم ساختن زمینه‌های مشارکت جوانان به مثابه کشاورزان فردا، جهت دستیابی به اهداف توسعه بخش کشاورزی و روستایی و بسترسازی برای شکوفایی و پویایی ظرفیت‌های ذهنی، شخصیتی، دانشی و مهارتی جوانان روستایی بوده است (Bozarijmehri, & Javani, 2014). در این پژوهش در پی شناسایی و تحلیل فرایند شکل‌گیری، آثار و پیامدهای مختلف این تشکل در منطقه مورد مطالعه هستیم.

مروری بر ادبیات موضوع

نهادگرایی ایده‌ای کهن است که طرح آن در مجامع علمی به اوایل قرن بیستم برمی‌گردد (Coulson, 2007). به طور کلی نهادها، قوانین بازی در جامعه‌اند. به عبارتی سنجیده‌تر، قیودی هستند وضع شده از جانب نوع بشر که روابط متقابل انسان‌ها را با یکدیگر شکل می‌دهند (Roknodin Eftekhari, & Badri, 2012).

نهاد و نظریه نهاد در علوم سیاسی، جامعه‌شناسی، جغرافیا، برنامه‌ریزی و به ویژه در حوزه‌های مرتبط با حکمروایی و سازمان، قابل ردیابی است (Cerne, 2007). به طور کلی نظریه‌های موجود در حوزه نهادگرایی و توسعه و شواهد و مطالعات تجربی نشأت گرفته از آن نشان می‌دهد نهادها نقش مهم و زیربنایی در توسعه ایفا می‌کنند و چه بسا بدون وجود نهادهای کارآمد، توسعه صورت نمی‌گیرد. این امر به ویژه در ارتباط با توسعه پایدار اهمیت بیشتری یافته است که در عرصه توسعه شهری، محلی و منطقه‌ای به صورت مشخص نمود یافته است. توجه به رویکرد نهادگرایی جدید در مباحث توسعه به ویژه توسعه اقتصادی به دلیل ناتوانی رویکردهای کلاسیک توسعه محلی و منطقه‌ای و شکست آنها در تبیین چرایی نابرابری‌های منطقه‌ای و ارائه راهکارهای مناسب بوده است. به عبارت دیگر ورود نهادگرایی به مباحث توسعه منطقه‌ای و محلی از دهه ۱۹۹۰ شروع شد؛ زیرا ناتوانی رویکردهای توسعه‌ای کلاسیک بالا به پایین که بر رشد اقتصادی تأکید بیش از حد داشتند، توسعه‌ای ناپایدار را به دنبال داشته است (Korten, 1990).

توسعه و تحول جوامع و همچنین فرایند جهانی‌سازی در قرن بیستم موجب اهمیت یافتن سازمان‌های مردم‌نهاد شد. معاهدات و سازمان‌های بین‌المللی از قبیل سازمان تجارت جهانی بیش از حد بر منافع مؤسسات مالی بزرگ متمرکز و در اقدامی برای متعادل کردن این روند، سازمان‌های غیردولتی با تأکید بر مسائل بشردوستانه، در راستای کمک به توسعه پایدار تأسیس شدند که نمونه بارز آن اجلاس اجتماعی جهان است که هر ساله در ماه

سازمان‌های مردم‌نهاد، به طور کلی با تأکید بر سه اصل داوطلبانه، غیرانتفاعی و غیرسیاسی تأسیس می‌شوند. بودجه این سازمان‌ها از طریق کمک‌های مردمی، سازمان‌های دولتی، دولت یا ترکیبی از طرق مذکور تأمین می‌شود. بعضی از سازمان‌ها، به صورت نیمه‌مستقل، وظایف و کارهای دولتی را نیز انجام می‌دهند؛ در شرایطی که برخی از آنها هیچ فعالیت سیاسی ندارند. برخی دیگر به منظور تأمین منافع اعضای خود به رایزنی در دولت می‌پردازند (Saeedi, 2014). این سازمان‌ها همواره برای رسیدن به اهداف گوناگونی فعالیت می‌کنند که معمولاً در جهت پیشبرد اهداف زیست‌محیطی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی اعضا قرار دارند. از آن جمله می‌توان به بهبود وضعیت محیط‌زیست، تشویق گروه‌ها و مردم به رعایت حقوق بشر، بالا بردن سطح رفاه اقشار محروم و آسیب‌پذیر جامعه از جمله زنان اشاره کرد (Moghipi, 2004).

سازمان‌های غیردولتی را بر اساس معیارهای گوناگون از جمله موضوع فعالیت و سطح فعالیت به گونه‌های مختلفی تقسیم‌بندی می‌کنند. بانک جهانی این سازمان‌ها را به دو گونه اجرایی و ترویجی طبقه‌بندی کرده است. سازمان‌های اجرایی یا عملیاتی بر اساس گستره فعالیت به چهار دسته سازمان‌های غیردولتی محله‌محور، شهرمقیاس، ملی و بین‌المللی تقسیم می‌شوند (Asian Development Bank, 2010). اصطلاح سازمان ترویجی به موضوع فعالیت سازمان‌ها اشاره دارد. همچنین بر اساس فعالیت، سازمان‌های غیردولتی به شش گروه سازمان‌های رفاهی، سازمان‌های فعال در زمینه نوآوری‌های فنی، پیمانکاران خدمات دولتی، سازمان‌های توسعه که حول محور خودیاری، توسعه اجتماعی و ایجاد دموکراسی فعالیت دارند، سازمان‌های حمایت از فقرا و گروه‌ها یا شبکه‌های حمایتی تقسیم شده‌اند. بر اساس موضوع فعالیت، سازمان‌های غیردولتی را می‌توان به چهار دسته تبلیغاتی، تخصصی، عام و بشردوستانه طبقه‌بندی کرد. به لحاظ جهت‌گیری نیز سازمان‌های غیردولتی در چهار گروه، جهت‌گیری خیریه، جهت‌گیری خدماتی، جهت‌گیری مشارکتی و جهت‌گیری توانمندسازی طبقه‌بندی می‌شوند (Deputy of the NGO Center for Social and Cultural Affairs, Department of the Interior, 2011).

برخی تحقیقات نشان داده‌اند سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در روستاها به عنوان سازمان‌های غیررسمی با هدف جلب مشارکت مردم در تعیین سرنوشت خود از طریق توانمندسازی در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی آنان، توانسته‌اند نقش مؤثری ایفا کنند (Berari, Motahari Asl & Razavi Khorasani, 2012; Abdolahi, 2008). در این پژوهش نیز سعی شده است فعالیت‌ها، آثار و پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی فعالیت تنها سازمان مهم مردم‌نهاد رسمی ثبت شده روستایی در شهرستان رشتخوار یعنی «باشگاه کشاورزان جوان» بررسی و تحلیل شود. «باشگاه کشاورزان جوان» سازمانی مردم‌نهاد و رسمی با ضوابط، اساسنامه و ساختار مردمی ویژه کشاورزان و روستاییان است

ژانویه در شهر داووس^۲ سوئیس برگزار می‌شود و رقیب اجلاس اقتصادی جهان است (Shakori, 2011).

امروزه، پیرو تغییرات نگاه به توسعه در سطح بین‌المللی در محیط‌های تکثرگرایی نهادی توسعه روستایی، سازمان‌های غیردولتی همواره به گسترش روابط تعاملی با سایر ساخت‌های مدنی جامعه از جمله سازمان‌های بومی و محلی به عنوان عاملی پایدار و سازنده توجه دارند.

الکساندر اوستوالدر^۳ (۲۰۰۳) در تحقیقی نشان داد بسیاری از سازمان‌های غیردولتی مستقر در کشورهای توسعه‌یافته و سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی به این نتیجه رسیده‌اند که کار مستقیم با سازمان‌های محلی و غیردولتی در مناطق عملیاتی ثمربخش‌تر از درگیری مستقیم اجرائی است؛ زیرا به جای آنکه چنین سازمان‌هایی از بیرون برای توسعه و عمران محلی تماس برقرار کنند، می‌توانند از طریق سازمان‌های محلی به نحو مطلوب مشارکت مردم محلی را در فعالیت‌های مربوط به حل مسائل خویش جلب و نهاده‌ی سازنده سازند. اورمزدی (۲۰۱۱) و فال سلیمان و حبیب‌پور (۲۰۱۱) نیز در تحقیقات جداگانه عنوان کرده‌اند سازمان‌های مردم‌نهاد در روستاها به عنوان بازوان اجرایی و حامیان دولت در روستاها به شمار می‌آیند و تأثیرگذاری و تأثیرپذیری اجتماعی و فرهنگی متقابل در این مناطق دارند و موجب تقویت روحیه مشارکتی، بهرمندی از دوره‌های آموزشی، بالا رفتن سطح آگاهی‌ها و توانمندی‌ها، ایجاد تنوع شغلی، کاهش وابستگی و در نهایت آشنا شدن با سازوکار اداری می‌شوند. این عوامل انگیزه و پایداری لازم را برای ادامه فعالیت‌ها در روستاها موجب می‌شود.

صبحی مقدم (۲۰۱۴) در تحقیقی با عنوان «سازمان‌های مردم‌نهاد محلی: شرایط، تعاملات و پیامدها» در روستای کیخای شهرستان زابل به این نتیجه رسیده است که تشکیل این سازمان‌ها در روستای کیخا تحت تأثیر شرایط زمینه‌ای (بوم‌شناختی، اعتقادات مذهبی و عوامل فرهنگی)، شرایط علی (ارتباط و انسجام درونی و عوامل اقتصادی) و شرایط مداخله‌گر (نفوذ فناوری و نفوذ بیرونی) به وجود آمده است. تشکیل این سازمان زمینه ایجاد تعاملاتی بین مردم و مسئولان را فراهم آورده است (نظارت و ارزیابی مردم و تضادهای داخلی) و پیامدهایی را برای مردم به همراه داشته است (آموزشی و یادگیری، توانمندسازی زنان، بهداشتی و زیست‌محیطی، اجتماعی و جهان شهری، اقتصادی و عمران روستایی و روان‌شناسی). بوزرجمهری و جوانی (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان عملکرد تشکلهای غیردولتی با تأکید بر باشگاه کشاورزان جوان، درخصوص توسعه پایدار روستاهای شهرستان تربت حیدریه به این نتیجه رسیده‌اند که بزرگ‌ترین مشکل پیش روی این تشکل کمبود بودجه و بی‌اعتمادی مردم به این نهاد

و کم شدن انگیزه جوانان است. نیواز^۴ (۲۰۰۰) تأثیر برنامه‌های سازمان‌های غیردولتی و مردم‌نهاد، به ویژه برنامه‌های اقتصادی را در توانمندسازی زنان بررسی کرده و در مطالعه‌ای کیفی در دو روستای پانچروخی و آتهاروی بنگلادش با بیست زن که دست کم چهار سال در برنامه‌های سازمان‌های مردم‌نهاد و غیردولتی شرکت داشتند، مصاحبه عمیق انجام داده است. نتایج، نشان دهنده این واقعیت است که درک زنان از خود و کنترل بر منابع مادی و روابط اجتماعی‌شان بهتر شده و آگاهی و تحصیلاتشان نیز افزایش یافته است.

اسلام و سلطانا^۵ (۲۰۰۵) در تحقیقی به تأثیر برنامه‌های سازمان‌های غیردولتی بر زنان روستایی پرداخته‌اند و نشان داده‌اند این برنامه‌ها موجب شده است زنان به حقوق انسانی خود پی ببرند و سعی کنند زندگی و شرایطشان را تغییر دهند. هندی و کاسام^۶ (۲۰۰۶) در تحقیقی با عنوان «تقش سازمان‌های غیردولتی روستایی در توانمندسازی زنان روستایی» به این نتیجه رسیده‌اند که برنامه‌های سازمان‌های مردم‌نهاد منجر به افزایش کارایی زنان می‌شود. مطالعه آنها در مصاحبه با ۷۲ زن در هند نشان داد شرکت و آموزش در برنامه‌های سازمان‌های مردم‌نهاد موجب تغییرات و ارتقای «خودتوانمندسازی»، «خودکارایی» و «خودبهبودسازی زنان» می‌شود.

به طور کلی همه این موارد بیانگر این موضوع است که این تشکلهای با وجود برخی مشکلات درونی، اثرات و پیامدهای مثبتی در توسعه پایدار و زندگی مردم روستایی داشته‌اند.

روش‌شناسی تحقیق

این پژوهش از منظر پارادایم تحقیق، جزو تحقیقات کیفی محسوب می‌شود و با هدف اکتشافی به انجام رسیده است (آثار و پیامدهای تشکلهای مردم‌نهاد در روستاها). در این پژوهش، از روش نظریه بنیانی و شیوه مصاحبه کیفی و نیمه‌ساختارمند^۷ برای گردآوری اطلاعات و داده‌ها استفاده شده است. مشارکت کنندگان در پژوهش را اعضای هیأت مدیره و هیأت مؤسس سازمان‌های مردم‌نهاد (باشگاه کشاورزان جوان و صندوق اعتبارات خرد روستایی) در ده روستا از شهرستان رشتخوار تشکیل داده‌اند. در انجام مصاحبه‌ها از روش نمونه‌گیری هدفمند ترکیبی موارد نوعی و بارز^۸ (مصاحبه با افراد با تجربه، شناخته شده و با توانش و آمادگی ارائه اطلاعات موردنیاز) و گلوله برفی^۹ (مصاحبه با افراد معرفی شده از سوی سایر نمونه‌ها) بهره گرفته شده است. اندازه

4. Newaz

5. Islam & Sultana

6. Handy & Kassam

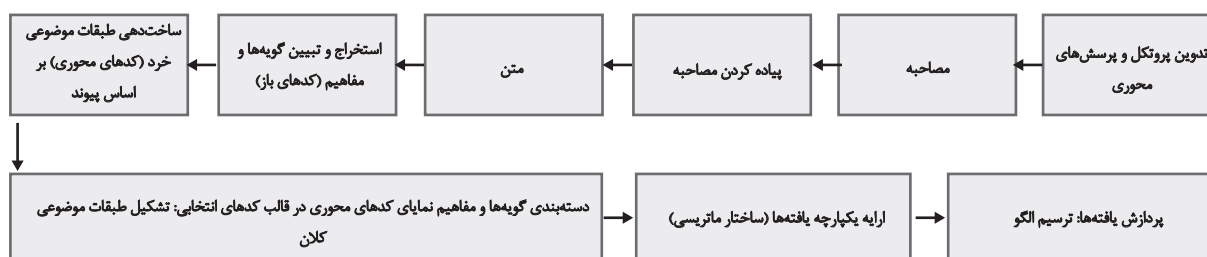
7. Semi-structured deep interview

8. Typical cases

9. Snow balling

2. Davos

3. Alexander Osterwalder

تصویر ۱. سیر روش‌شناختی تحلیل اطلاعات و داده‌ها

نزدیکی برداشت‌های متقابل و واگویی‌سازی مضمون‌مدار^{۱۶} بر گرفته‌های مصاحبه و طبقه‌بندی مفهومی آنها در پیوند با یافته‌های مصاحبه (جهت حفظ پیوند منطقی و مفهومی یافته‌ها با داده‌ها و اطلاعات بر گرفته از مصاحبه) اشاره نمود.

پس از تدوین پرسشنامه و آمادگی مصاحبه‌شونده‌ها طبق برنامه زمان‌بندی شده، از طریق گفت‌وگو حول پرسش‌های محوری (به جای پرسش و پاسخ)، ثبت شنیداری و نوشتاری مصاحبه‌ها و سپس پیاده‌سازی متن گفت‌وگوهای صورت گرفته حول سؤالات محوری در قالب فرم‌های تدارک دیده شده اقدام گردید. پس از گردآوری فرم‌ها و پیاده‌سازی متن شنیداری مصاحبه‌ها، نسبت به پالایش، بازخوانی، دسته‌بندی و آرایه یافته‌ها اقدام شد.

یافته‌ها

در این تحقیق، تحلیل و آرایه یافته‌های حاصل از مصاحبه‌گری بر ترکیب رویه کدگذاری طبقه‌بندی‌شده موضوعی و نیز روند کدگذاری رایج در نظریه‌پردازی زمینه‌زا (نظریه بنیانی) مشتمل بر فرآیند سه‌گانه کدگذاری باز، محوری و انتخابی^{۱۷} و در نتیجه، تلفیق مضامین و مفاهیم حاصله استوار بوده است. این مراحل همواره باهم در پیوند بوده و همپوشانی دارند و به ترتیب نسبت به متن حالتی انتزاعی‌تر و تفسیری‌تر به خود می‌گیرند (تصویر شماره ۱).

کدگذاری داده‌ها

در جریان کدگذاری، برخی از کدها یا در واقع مضامین و مفاهیم، به طور مستقیم از متن مصاحبه‌ها و گفته‌های مصاحبه‌شوندگان برگرفته شده است (کدهای بروزیابنده^{۱۸}) و برخی دیگر به صورت محقق‌ساخته با عنایت به مفاهیم و مضامین برگرفته شده از مرور مبانی نظری و ادبیات رایج حوزه سازمان‌های مردم‌نهاد و شواهد تجربی به دست آمده است (کدهای پیش‌ساخته یا کدهای محقق‌ساخته) و به منظور بازنمایی دیدگاه‌های پاسخگویان در قالب مفاهیم رایج به صورت نمونه در جدول شماره ۱ مطرح شده‌اند.

نمونه و فرایند گردآوری اطلاعات تا سطح اشباع نظری^{۱۰} یا آستانه سودمندی اطلاعات قابل دسترس^{۱۱} ادامه یافت. بر مبنای این چارچوب، ۲۷ نمونه مورد مصاحبه قرار گرفت که از این تعداد ۱۷ نفر مرد و ۱۰ نفر زن بودند. در مجموع، ۳۳ مورد مصاحبه (شامل ۲۷ مصاحبه در مرحله اول و ۶ مورد تکرار مصاحبه) انجام شد.

برای رسیدن به روایی و پایایی لازم، علاوه بر گزینش‌گیری هدفمند نمونه‌ها برای مصاحبه‌گری توأم با تدوین و روش‌مند نمودن مراحل مختلف کار پس از تدوین چارچوب کلی مصاحبه و گزینش نمونه‌ها، ابتدا غایت پژوهش با آنها در میان گذاشته شد و سؤال‌ها یا محورهای موردنظر برای مصاحبه در اختیار آنان قرار گرفت. طی مصاحبه نیز تلاش شد با طرح مفاهیم، مضامین و مصادیق مرتبط با پرسش‌های محوری به مثابه نقاط عطف گفت‌وگو^{۱۲}، زمینه هدایت جریان گفت‌وگو به مسیر موردنظر فراهم شود تا از ورود پاسخ‌ها به حوزه فنی و تخصصی و مسایل روزمره و اطلاعات سطحی مصاحبه‌شوندگان پرهیز شده و با هدایت روند اندیشه‌ورزی، ژرف‌بخشی و جمع‌بندی دیدگاه‌های آنان، به شکل‌گیری یک درک مشترک کلیت‌مدار^{۱۳} حول محورهای مورد بحث کمک شود.

از دیگر تدابیر می‌توان به شفاف و صریح ساختن^{۱۴} پرسش‌های مطرح شده، انجام مصاحبه در شرایط موردنظر پاسخگویان، بازنگری اولیه و بازتکرار مصاحبه در موارد معین، تنوع‌بخشی به پرسش‌های مطرح‌شده (از طریق شکستن پرسش‌های محوری) و نحوه طرح آنها، تنوع در روش‌های پیشبرد مصاحبه و نمونه‌های برگزیده (سه‌جانبه‌گرایی^{۱۵})، اطمینان‌بخشی به مصاحبه‌شوندگان درباره محرمانه ماندن و امانت در قبال اطلاعات ارائه شده جهت تسهیل ابراز دیدگاه‌های ژرف آنها (پرهیز از بیان صرف دل‌مشغولی‌های روزانه، محافظه‌کاری یا اظهارات کلیشه‌ای)، مشارکت‌دهی آنها در جمع‌بندی دیدگاه‌های آرایه شده جهت

10. Theoretical saturation

11. Usefulness threshold of available information

12. Turning points of dialogue

13. Comprehensive common understanding

14. Crystallization

15. Triangulation

16. Thematic-based

17. Open coding, Axial coding and selective coding

18. Emerging codes

جدول ۱. بخشی نمونه‌وار از مرحله اول پردازش نتایج: تبدیل متن مصاحبه‌ها به کد

مصاحبه شونده	مضمون پرسشی	پاسخ	کدهای استخراج شده (کدهای باز)
۱	هدف ایجاد سمن (باشگاه کشاورزان) در روستا	با توجه به دغدغه جوانان روستایی، و نبود سمن همه شمول در حوزه‌های مختلف و جهت استفاده از خرد جمعی و تمام ظرفیت و اندیشه جوانان و دانش بومی زنان و مردان در روستا ضرورت ایجاد سمنی همچون باشگاه کشاورزان جوان احساس شد. و در ۱۳۸۷ تاسیس گردید.	توجه به نیاز جوانان، استفاده از تمام ظرفیت‌های روستاییان، استفاده از دانش بومی.
۲	فرآیند ادامه فعالیت سمن از آغاز شکل‌گیری تاکنون	روند فعالیت سمن در روستا نوسان دارد و برخی مواقع کیفیت اولیه را ندارد. که روند ادامه آن بستگی به ترویجی دارد که هیئت موسس و دبیر سمن انجام می‌دهند.	نوسان فعالیت سمن‌ها، نقش ترویج در ادامه فعالیت‌ها، نقش هیئت موسس در فعالیت اعضاء

مجله پژوهش‌های روستایی

اهداف تشکیل سازمان مردم‌نهاد

پس از آنکه کدهای باز (۸۵ کد)، از طریق تحلیل محتوای کیفی به‌طور مستقیم از گفته‌های مصاحبه‌شوندگان برگرفته شد، در مرحله بعد یعنی در طی کدگذاری محوری، مضامین و مفاهیم محوری و نمایا از بین کدهای باز گزینش شدند. در این بین، تلاش شد از بین کدهای باز، آن کدهایی انتخاب شوند که برای بازنمایی و پوشاندن دیگر کدها و شکل‌گیری مقوله‌ها

قابلیت دارند. در واقع اگر کدهای باز به مثابه مفاهیم و مضامین خرد در نظر گرفته شوند، کدهای محوری (۲۴ کد) نقش سازه‌ها یا مفاهیم کلی را ایفا می‌کنند. سرانجام با مرور و دسته‌بندی مفهومی کدهای محوری و انتخابی (۷ کد)، طبقات مفهومی کلان و کدهای انتخابی شکل گرفت. این کدها نقش مؤلفه‌ها را در ترسیم الگوی نمایای وضعیت سمن در مناطق روستایی ایفا می‌کنند. بر پایه یافته‌های ارایه شده در **جدول شماره ۲**، اهداف تشکیل سازمان‌های مردم‌نهاد در مناطق روستایی از ۱۴ کد

جدول ۲. ساختار ماتریسی یکپارچه تحلیل داده‌ها و اطلاعات طبقه کلان اهداف تشکیل سازمان مردم‌نهاد باشگاه کشاورزان جوان

ردیف	کد	فراوانی	درصد	طبقه موضوعی خرد (کدهای محوری)	طبقه موضوعی کلان (کدهای انتخابی / گزاره‌ها)
۱	استفاده از دانش بومی	۷	۲۱		
۲	استفاده از تمام ظرفیت‌های روستاییان	۳۱	۹۴		
۳	استفاده از خرد جمعی	۲۰	۶۱	استفاده از تمام ظرفیت‌ها	
۴	استفاده از توانایی زنان روستایی	۱۵	۴۵		
۵	تقسیم کار بین جوانان روستایی	۱۴	۴۲		
۶	ایجاد کار گروهی	۱۰	۳۰		
۷	تعامل و همکاری	۱۵	۴۵	افزایش همکاری و انسجام بین جوانان روستایی	اهداف تشکیل سازمان مردم‌نهاد
۸	انسجام فعالیت جوانان	۲۵	۷۶		
۹	ایجاد روحیه نشاط در بین جوانان	۲۷	۸۲		
۱۰	توجه به نیاز جوانان	۳۲	۹۷		
۱۱	بروز رسانی اطلاعات و توانمندی جوانان روستایی	۱۵	۴۵		
۱۲	راهکارهای پر کردن اوقات فراغت جوانان	۱۰	۳۰	ماندگاری جوانان در روستا	
۱۳	هدف دادن جوانان در اشتغال زایی	۳۰	۹۱		
۱۴	مقابله با روستا گریزی	۲۰	۶۰		

مجله پژوهش‌های روستایی

جدول ۳. ساختار ماتریسی یکپارچه تحلیل داده‌ها و اطلاعات طبقه کلان نحوه عضو گیری سمن‌ها

ردیف	کد	فراوانی	درصد	طبقه موضوعی خرد (کدهای محوری)	طبقه موضوعی کلان (کدهای انتخابی / گزاره‌ها)
۱	انواع تبلیغات عضو گیری؛ پارچه نویسی، مراسم مذهبی، عروسی، ختم و... و فضای مجازی	۳۳	۱۰۰	انواع تبلیغات جهت عضو گیری	
۲	عضو گیری خود جوش با فعالیت اعضای اصلی	۳۰	۹۰		
۳	عدم ابطال کارت عضویت حتی با مهاجرت از روستا	۳۳	۱۰۰		نحوه عضو گیری سمن‌ها
۴	اعضای افتخاری شامل متمکنین ساکن در شهر، افراد مسن، ذی نفوذان خارج از روستا (امام جمعه و فرماندارن)، خیرین	۳۳	۱۰۰	عدم محدودیت روستائیان در عضویت	
۵	ایجاد هویت در روستائیان جهت انگیزه و عضویت اعضا	۲۲	۶۶		

نظام‌های روستایی

نحوه عضو گیری سازمان مردم نهاد

نحوه عضو گیری سمن‌ها در روستاهای منطقه، به عنوان طبقه موضوعی کلان دوم مورد بررسی قرار گرفت و چنانکه در **جدول شماره ۳** مشخص شده است، از دو طبقه موضوعی خرد «انواع تبلیغات جهت عضو گیری» و «عدم محدودیت روستائیان در عضویت» تشکیل شده است. در این بین، انواع تبلیغ جهت

بار گذاری شده به سه طبقه موضوعی خرد یا کد محوری شامل: استفاده از تمام ظرفیت‌ها، افزایش همکاری و انسجام بین جوانان روستایی و ماندگاری جوانان در روستا استخراج گردید. در این بین بیشترین فراوانی «توجه به نیاز جوانان»، «هدف دادن جوانان در اشتغال زایی» و «استفاده از تمام ظرفیت‌های مردم روستا» عنوان شده است.

جدول ۴. ساختار ماتریسی یکپارچه تحلیل داده‌ها و اطلاعات طبقه کلان عوامل ادامه روند فعالیت سمن در روستا

ردیف	کد	فراوانی	درصد	طبقه موضوعی خرد (کدهای محوری)	طبقه موضوعی کلان (کدهای انتخابی / گزاره‌ها)
۱	عدم محدودیت اعضای اصلی	۳۳	۱۰۰		
۲	نقش هیئت موسس در فعالیت اعضا	۳۳	۱۰۰		
۳	عملیاتی نمودن برنامه ها توسط اعضای اصلی	۲۹	۸۸	نقش هیئت موسس و اعضای اصلی در فعالیت سمن	
۴	فعالیت هیئت موسس و اعضای اصلی در ایجاد انگیزه اعضا	۳۰	۹۱		
۵	ترویج هیئت موسس عامل انگیزه اعضا	۳۰	۹۱		
۶	برخورداری از ایده جدید	۲۸	۸۵		
۷	به روز بودن همراه با بومی کردن برنامه ها	۲۷	۸۲	ایده جدید در فعالیت	عوامل ادامه روند فعالیت سمن در روستا
۸	عدم روزمرگی و کهنگی برنامه‌های سمن	۲۰	۶۱		
۹	نقش ترویج در ادامه فعالیت‌ها	۱۲	۳۶		
۱۰	عضویت افراد فعال در ارگان‌های اصلی روستا دهیاری و شورا (جهت جلوگیری از سو گیری سمن	۷	۲۱	در گیر کردن همه اعضای سمن	
۱۱	در گیر کردن همه اعضا	۲۰	۶۱		
۱۲	نظر خواهی از همه اعضا	۲۶	۷۹		
۱۳	ایجاد برنامه‌های مرفه، ورزشی و شاداب (تشکیل تیم فوتبال)	۱۲	۳۶	ایجاد برنامه‌های شاد جهت جذب شدن	

نظام‌های روستایی

عضوگیری، عدم ابطال کارت عضویت حتی با مهاجرت از روستا و اعضای افتخاری شامل متمکنین ساکن در شهر، افراد مسن، ذی‌نفوذان خارج از روستا (امام جمعه و فرمانداران) و خیرین، از بیشترین فراوانی برخوردارند. به طور کلی میانگین فراوانی کدهای تشکیل دهنده این طبقه از سایر طبقات بیشتر است و به معنای یکسان بودن نحوه عضوگیری سازمان مردم‌نهاد در همه روستاهای مورد مطالعه است.

روند فعالیت سازمان مردم‌نهاد

از دیگر طبقات موضوعی کلان مورد بررسی، عوامل ادامه روند فعالیت سمن در روستاست که از چهار طبقه خرد شامل ایجاد برنامه‌های شاد جهت جذب شدن، درگیر کردن همه اعضای سمن، ایده جدید در فعالیت و نقش هیأت مؤسس و اعضای اصلی

در فعالیت سمن است. از بین کدهای بارگذاری شده در این طبقه عدم محدودیت اعضای اصلی در فعالیت، نقش هیأت مؤسس در فعالیت اعضا، فعالیت هیأت مؤسس و اعضای اصلی جهت انگیزه اعضا و ترویج هیأت مؤسس عامل انگیزه اعضا دارای بیشترین فراوانی هستند که در جدول شماره ۴ مشخص شده است.

آثار و پیامدهای اقتصادی سازمان

آثار و پیامدهای اقتصادی سازمان‌های مردم‌نهاد به عنوان دیگر طبقه موضوعی کلان مورد بررسی قرار گرفته است و چنانکه در جدول شماره ۵ آمده است، از چهار طبقه موضوعی خرد یعنی جلوگیری از هدررفت آب، فراهم‌سازی زمینه اشتغال زنان و جوانان، شیوه‌های نوین کشاورزی و فرآوری محصولات کشاورزی شکل گرفته است. در این طبقه ایجاد کارگاه تابلوفرش، کلاس‌های

جدول ۵. ساختار ماتریسی یکپارچه تحلیل داده‌ها و اطلاعات طبقه کلان آثار و پیامدهای اقتصادی

ردیف	کد	فراوانی	درصد	طبقه موضوعی خرد (کدهای محوری)	طبقه موضوعی کلان (کدهای انتخابی/گزاره‌ها)
۱	یکپارچه سازی اراضی روستایی	۱۲	۳۶		
۲	تجمع منابع آب	۱۳	۳۹		
۳	جلوگیری از هدر رفت آب با شیوه‌های نوین آب یاری	۲۳	۷۰	جلوگیری از هدر رفت آب	
۴	حذف کشت برخی از اقلام پر مصرف آب (چغندر)	۲۸	۸۵		
۵	ایجاد کارگاه تابلوفرش	۳۰	۹۱		
۶	آموزش کلاسهای خیاطی و گلدوزی	۳۰	۹۱		
۷	آموزش پرورش زنبور عسل	۲۵	۷۶	فراهم سازی زمینه اشتغال زنان و جوانان	
۸	حضور زنان در کارگاه‌های خانگی هم زمان با حضور در خانه	۳۱	۹۴		
۹	کارگاه پرورش قارچ	۲۲	۶۷		
۱۰	آموزش شیوه‌های نوین کشاورزی	۲۰	۶۱		آثار و پیامدهای اقتصادی
۱۱	بالا بردن سطح زیر کشت زعفران	۳۰	۹۱		
۱۲	احداث گلخانه	۱۴	۴۲	شیوه‌های نوین کشاورزی	
۱۳	احداث مزرعه الگو پسته	۷	۲۱		
۱۴	احداث مزرعه الگو زعفران	۱۵	۴۵		
۱۵	آموزش پرواربندی صنعتی گوسفند	۱۵	۴۵		
۱۶	بسته‌بندی زعفران	۱۸	۵۵		
۱۷	پرورش مرغ بومی	۱۲	۳۶	فرآوری محصولات کشاورزی	
۱۸	بسته‌بندی تخم مرغ	۱۰	۳۰		
۱۹	ایجاد و آموزش کارگاه ورمی کمپوست	۱۰	۳۰		

شورا و دهیار و معرفی جوانان توانمند روستا به اهالی، جهت به کارگیری در کارهای اجرایی روستا همچون دهیاری و شورا از بیشترین فراوانی برخوردارند.

آثار محیط‌زیستی سازمان

آثار زیست‌محیطی سازمان‌های مردم‌نهاد از دیگر طبقات موضوعی کلان است که نتایج آن در **جدول شماره ۷** آمده است و شامل دو طبقه موضوعی خرد بالا رفتن فهم و همکاری مردم در حفاظت محیط‌زیست و استفاده از دانش بومی جهت از بین بردن آفات است. بیشترین فراوانی مربوط به کد مبارزه با آفات کشاورزی با استفاده از دانش بومی با ۹۱ درصد است که مردم همچنان بر کاربرد آن اعتقاد دارند. صبحی مقدم (۱۳۹۳) نیز در تحقیقش به آثار زیست‌محیطی سازمان‌های مردم‌نهاد در روستاها اشاره داشته است.

آموزش خیاطی و گلدوزی و بالا بردن سطح زیر کشت زعفران از فراوانی بیشتری برخوردارند و همچنین گویه‌های عضویت افراد فعال در ارگان‌های اصلی روستا (دهیاری و شورا) جهت جلوگیری از سوگیری سمن، ایجاد برنامه‌های متنوع ورزشی و شاداب (تشکیل تیم فوتبال) و نقش ترویج در ادامه فعالیت‌ها، کمترین فراوانی را در این طبقه به خود اختصاص داده‌اند.

آثار و پیامدهای اجتماعی سازمان

همان طور که در **جدول شماره ۶** مشاهده می‌شود، طبقه موضوعی کلان آثار و پیامدهای اجتماعی از پنج طبقه خرد با عنوان توانمندسازی زنان، بالا رفتن تعلق مکانی، افزایش همیاری و همکاری بین روستاییان، از بین رفتن برخی رسوم نابجا و آموزش آیین استحکام خانواده شکل گرفته است. در این طبقه بالا رفتن غرور نسبت به روستایی بودن با حضور در جلسات سمن، دیده شدن همه اعضای سمن در برنامه‌ها، همراه شدن مردم روستا با

جدول ۶. ساختار ماتریسی یکپارچه تحلیل داده‌ها و اطلاعات طبقه کلان آثار و پیامدهای اجتماعی

ردیف	کد	فراوانی	درصد	طبقه موضوعی خرد (کدهای محوری)	طبقه موضوعی کلان (کدهای انتخابی / گزاره‌ها)
۱	حضور در صحنه زنان و دختران روستایی	۱۸	۵۵	توانمندسازی زنان	آثار و پیامدهای اجتماعی
۲	حضور فعال زنان در برنامه‌های سمن	۱۲	۳۶		
۳	شناسایی توانایی زنان	۱۵	۴۵		
۴	معرفی زنان موفق روستا به اهالی	۱۸	۵۵	بالا رفتن تعلق مکانی	
۵	زمینه حضور فیزیکی تمام اعضای سمن در جلسات	۱۹	۵۸		
۶	احساس تعلق مکانی در روستاییان	۱۰	۳۰		
۷	ایجاد غرور نسبت به روستایی بودن با حضور در جلسات سمن	۲۹	۸۸	افزایش همیاری و همکاری بین روستاییان	
۸	دیده شدن همه اعضای سمن در برنامه‌ها	۲۷	۸۲		
۹	وحدت در اجرای برنامه‌های فرهنگی اجتماعی بین زنان و دختران روستایی	۸	۲۴		
۱۰	همراه شدن مردم روستا با شورا و دهیار	۲۹	۸۸	از بین رفتن برخی رسوم ناپسند	
۱۱	معرفی جوانان توانمند روستا به اهالی، جهت کارهای اجرایی روستا همچون دهیار و شورا	۲۸	۸۵		
۱۲	رودرو نشستن افراد در بحث‌ها	۱۰	۳۰		
۱۳	تغییر رویکرد صدقه دادن (از توزیع خوردنی به پرداخت وجه جهت آبادانی روستا)	۴	۱۲	آموزش آیین استحکام خانواده	
۱۴	در معرض دید عموم قرار ندادن جهیزیه عروس	۷	۲۱		
۱۵	فرهنگ سازی جهت کاهش نرخ طلاق	۱۹	۵۸		
۱۶	کلاس‌های آموزش همسرداری	۱۲	۳۶		
۱۷	فرهنگ سازی در ازدواج به هنگام دختران روستایی	۱۷	۵۲		

جدول ۷. ساختار ماتریسی یکپارچه تحلیل داده‌ها و اطلاعات طبقه کلان آثار زیست‌محیطی

ردیف	کد	فراوانی	درصد	طبقه موضوعی خرد (کدهای محوری)	طبقه موضوعی کلان (کدهای انتخابی / گزاره‌ها)
۱	مبارزه با آفات کشاورزی با استفاده از دانش بومی	۳۰	۹۱	استفاده از دانش بومی جهت	آثار زیست محیطی
۲	از بین بردن آفات نباتی محصولات با ایجاد استخر	۲۰	۶۱	از بین بردن آفات	
۳	پذیرش برنامه‌های حفاظت از محیط زیست توسط اهالی	۱۶	۴۸	بالا رفتن فهم و همکاری	
۴	همدلی مردم در برنامه‌های زیست محیطی	۴	۱۲	مردم در حفاظت محیط زیست	

مجله پژوهش‌های روستایی

بررسی مشکلات سازمان

بحث و نتیجه‌گیری

به منظور الگوسازی مفهومی یافته‌ها، به استخراج مفاهیم محوری^{۱۹} از بطن ساختار یکپارچه یافته‌ها (طبقات موضوعی کلان در جدول شماره ۲ تا ۸) و ساخت‌دهی مفاهیم نمایا^{۲۰} در قالب خوشه‌های مفهومی (طبقات موضوعی خرد) برای بازنمایی و تبیین سایر یافته‌ها اقدام شد. هر یک از این مفاهیم ماهیت چتری^{۲۱} داشته و از توانایی بازنمایی یا نمایندگی و پوشش

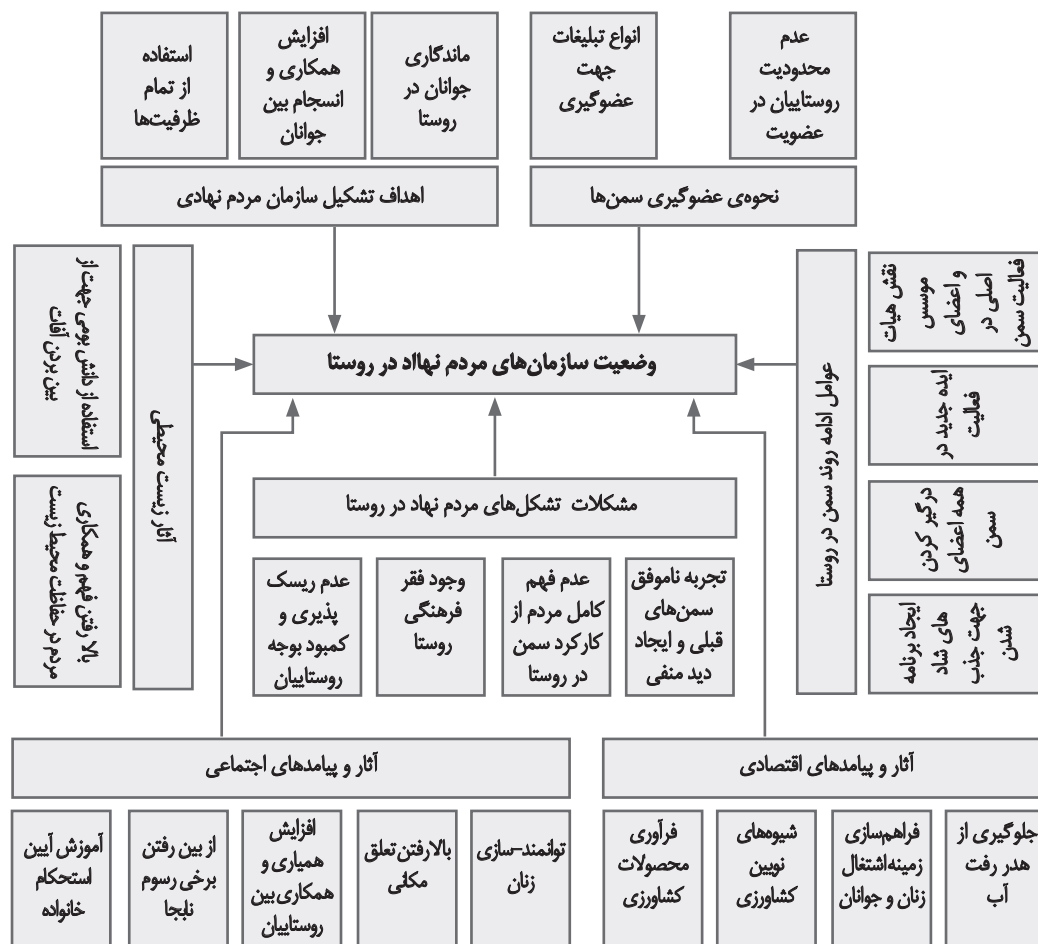
سرانجام آخرین طبقه موضوعی کلان با عنوان مشکلات تشکلی‌های مردم‌نهاد در روستا موردبررسی قرار گرفته است و چنانکه در جدول شماره ۸ آمده است، از چهار طبقه موضوعی خرد شامل، تجربه ناموفق سمن‌های قبلی و ایجاد دید منفی، عدم فهم کامل مردم از کارکرد سمن در روستا، وجود فقر فرهنگی، مخاطره‌ناپذیری و کمبود بودجه مالی روستاییان شکل گرفته است. در این طبقه، کدهای کمبود بودجه مالی روستاییان، روشن نبودن تعریف واقعی سمن در بین جامعه روستایی و نوسان فعالیت سمن‌ها از بیشترین فراوانی برخوردارند.

19. Axial concepts
20. Reprehensive concepts
21. Umbrella concepts

جدول ۸. ساختار ماتریسی یکپارچه تحلیل داده‌ها و مشکلات سازمان

ردیف	کد	فراوانی	درصد	طبقه موضوعی خرد (کدهای محوری)	طبقه موضوعی کلان (کدهای انتخابی / گزاره‌ها)
۱	بدبینی اعضا و مردم با ناموفق بودن برخی از سمن‌های قبلی همچون تعاونی	۷	۲۱	تجربه ناموفق سمن‌های قبلی و ایجاد دید منفی	مشکلات تشکلی‌های مردم نهاد در روستا
۲	نوسان فعالیت سمن‌ها	۲۵	۷۶		
۳	ایجاد سوءگیری در برخی ارگان‌های روستایی با برنامه‌های سمن	۱۲	۳۶	عدم فهم کامل مردم از کارکرد سمن در روستا	
۴	روشن نبودن تعریف واقعی سمن در بین جامعه روستایی	۱۹	۵۸		
۵	محدودیت حضور دختران مجرد در فعالیت‌ها به لحاظ فرهنگی در برخی روستاها	۱۷	۵۲	وجود فقر فرهنگی	
۶	عدم قبول برنامه‌های عنوان شده زنان توسط مردم روستا	۱۲	۳۶		
۷	عدم ریسک‌پذیری روستاییان	۸	۲۴	عدم ریسک‌پذیری و کمبود بودجه مالی روستاییان	
۸	کمبود بودجه مالی	۲۸	۸۵		

مجله پژوهش‌های روستایی

تصویر ۲. الگوی وضعیت سازمان‌های مردم‌نهاد در مناطق روستایی

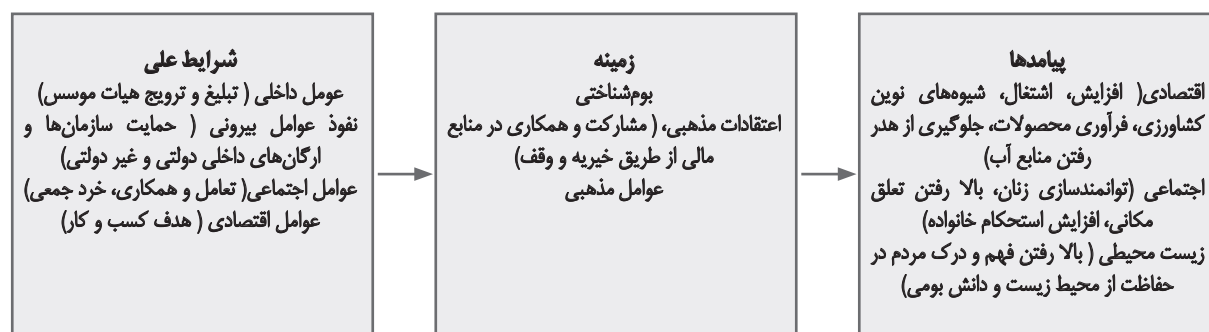
تحقیق اقدام شد (تصویر شماره ۲).

به منظور بررسی وضعیت سازمان‌های مردم‌نهاد روستایی، شرایط و وضعیت موجود و پیامدهای ناشی از آن، بازتدوین کدهای محوری در الگوی سه مرحله‌ای شرایط علی، زمینه و پیامدها انجام شده است. همان طور که در تصویر شماره ۳ مشاهده می‌شود سازمان‌های مردم‌نهاد در مناطق روستایی از همگرایی و هم‌افزایی نظام‌های مختلف در یک بستر معین با اهدافی و شرایط علی

دسته‌ای از مفاهیم خرد دارای پیوند و مضمون مشترک^{۲۲} یا همان طبقات موضوعی خرد برخوردارند. پس از این مرحله، به پیوندزنی مفاهیم حاصله بر مبنای قرابت نظری/ مفهومی^{۲۳} برآمده از مرور پیشینه موضوع و پیوندهای تصریح شده از سوی پاسخگویان در متن مصاحبه، و استنباط مبتنی بر درک حاصله در جریان

22. Thematic communality

23. Theoretical/conceptual proximity

تصویر ۳. الگوی پارادایمی وضعیت سازمان‌های مردم‌نهاد در مناطق روستایی

می‌یابند. **بوزرجمهری و جوانی (۲۰۱۴)** نیز بزرگ‌ترین مشکل سازمان‌های مردم‌نهاد در روستاها را کمبود بودجه و بی‌اعتمادی مردم به این نهادها و کم شدن انگیزه جوانان عنوان کرده‌اند.

یافته‌های تحقیق که مهم‌ترین آنها ذکر شد ماهیت سازمان مردم‌نهاد در روستا را به صورت یک سیستم نرم، باز و اجتماعی، بازتاب می‌دهد و در نتیجه، اتخاذ یک رویکرد سیستمی و همه‌جانبه‌نگر در جریان سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، حمایت‌گری و مدیریت توسعه سازمان‌های مردم‌نهاد در مناطق روستایی را انتظام می‌بخشد. پیشنهاد می‌شود در کنار اهتمام دولت به فراهم ساختن شرایط و زمینه ایجاد و توسعه این سازمان‌ها در روستاها، از طریق حمایت‌های مالیاتی و دیگر سیاست‌های تشویقی به جذب سرمایه‌گذاران، فرهنگ‌سازی و واگذاری برخی اختیارات به بخش خصوصی اقدام نماید تا هم از ظرفیت‌های روستاها و مردم روستا به طور صحیح استفاده شود و هم از بار مسئولیت دولت در روستاها کاسته شود. همچنین فراهم ساختن زمینه جهت برنامه‌های ترویج عملی توسط سمن‌های موفق در روستاها و دیگر مناطق کشور به سایر روستاها و مناطق کشور به عنوان نمونه در بین مردم از دیگر پیشنهادها جهت رونق فعالیت سازمان‌های مردم‌نهاد و ایجاد تعریف درست از سازمان مردم‌نهاد در بین مردم است.

تشکر و قدردانی

این مقاله از نتایج میدانی رساله دکترای خانم خدیجه جوانی در گروه جغرافیای دانشگاه فردوسی مشهد گرفته شده است.

همچون (عوامل اقتصادی، اجتماعی و نفوذ عوامل داخلی و خارجی) شرایط زمینه‌ای (شرایط بوم‌شناختی، فرهنگی، مذهبی و اعتقادی) مشخص به وجود می‌آید و توسعه این سازمان‌ها در مناطق مستعد روستایی به آثار اقتصادی مهمی از جمله، جلوگیری از هدررفت منابع آبی، تجمیع اراضی کشاورزی، توسعه سطح زیر کشت محصولات سازگار با منطقه، توسعه کسب‌وکار، آموزش شیوه‌های نوین کشاورزی، فرآوری محصولات کشاورزی و آثار اجتماعی از جمله ایجاد روحیه و تعلق مکانی در بین جوانان روستایی، توان‌افزایی زنان و دختران روستایی، و افزایش همیاری و همکاری بین روستاییان و همچنین آثار زیست‌محیطی همچون استفاده از دانش بومی جهت از بین بردن آفات و بالا رفتن فهم و همکاری مردم در حفاظت محیط‌زیست شده است. در همین خصوص برخی محققان، **هندی و کاسام (۲۰۰۶)**، **ایسلام و سلطانا (۲۰۰۵)** و **نیواز (۲۰۰۰)**، **سریواستاوا و همکاران (۲۰۱۲)** به نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در توانمندسازی زنان روستایی اشاره کرده‌اند. **اورمزدی (۲۰۱۱)** و **فال سلیمان و حبیب‌پور (۲۰۱۱)** و **بالحبیب^{۲۴} (۲۰۰۴)** نیز سازمان‌های مردم‌نهاد را عامل بهره‌مندی از دوره‌های آموزشی و بالا رفتن سطح آگاهی‌ها و توانمندی‌های و ایجاد تنوع شغلی روستاییان دانسته‌اند.

به طور کلی یافته‌های این تحقیق نشان‌دهنده تعدد ابعاد و عوامل تأثیرگذار سازمان‌های مردم‌نهاد بر زندگی مردم در مناطق روستایی و به طور متقابل تأثیر عوامل داخلی و خارجی بر ایجاد این نهادهاست. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت سازمان مردم‌نهاد روستایی (باشگاه کشاورزان جوان) در روستاهای مورد مطالعه صرفاً یک نهاد غیررسمی ترویجی و واسط بین فردفرد مردم و قوای حاکم نیست؛ بلکه همزمان از کارکرد اجرایی و فعال در حوزه‌های مختلف اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی و زیست‌محیطی نیز برخوردارند و این نشان‌دهنده چندکارکردی بودن سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در مناطق روستایی است. از منظر الگوی ترسیم شده، فعالیت سازمان‌های مردم‌نهاد در مناطق روستایی بسان فرآیندی است که شکل‌گیری و تداوم آن نیازمند فراهم‌بودن عوامل مختلفی است که با فراهم بودن این شرایط همانند یک شبکه به روند فعالیت خود ادامه می‌دهند.

همان طور که در الگوی پارادایمی (تصویر شماره ۳) و نیز تصویر شماره ۲ نشان داده شد برخی عوامل زمینه‌ای و مشکلات، پیش روی سازمان‌های مردم‌نهاد در روستاهای مورد مطالعه وجود دارد. مهم‌ترین آنها عدم فهم کامل مردم از کارکرد سمن در روستا، کمبود بودجه، وجود فقر فرهنگی، تجربه ناموفق سمن‌های قبلی و وجود دیدگاه منفی در مناطق روستایی است. **کبیر و همکاران^{۲۵} (۲۰۱۲)** نیز در تحقیقی، مشکل سازمان‌های مردم‌نهاد را عدم ارائه خدمات در گروه‌های کوچک و دوری از بسیج اجتماعی در این گروه‌ها

24. Belhabib

25. Kabeer et al.

References

- Abdolahi, M. (2008). [Women in the public sphere: Factors, obstacles and strategies for civic participation of Iranian women (Persian)]. Tehran: Jame'e Shenasan.
- Asian Development Bank. (2010). *Special evaluation study of the role of non-governmental organisations and community, Based organisations in Asian development bank projects*. Mandaluyong: Asian Development Bank.
- Behrang, K., Kazemiean, M., Norani Nezhad, H., Asardari, M. R., & Mafi, H. (2013). [Database NGOs (Persian)]. Tehran: Arseh-e Sevom.
- Belhabib, S. (2004). *Moroccan women NGO: Civil society agents of change*. Paper presented at The 3rd ALWF Annual Conference of Women in the Arab World, Partners in the Community and on the World Stage, The League of Arab States Cairo, Egypt, 6-9 June 2004.
- Berari, M., Motahari Asl, M., & Razavi Khorasani, J. (2012). [Effect of non-governmental organizations on the social - economic female-headed households (Persian)]. *Journal of Woman and Society*, 3(1):153-76.
- Bozarjmehri, Kh., & Javani, Kh. (2014). [The performance of NGOs on sustainable development with an emphasis on young farmers club villages city of Torbat (Persian)]. Paper presented at The National Conference of Modern Topic in Agriculture, Tehran, Iran, 21 May 2014.
- Brown, L. D. (1992). *Nongovernmental organization as development catalysts*. Vienna: United Nations Industrial Development Organization.
- Cernea, M. (2007). *Non-governmental organizations and local development*. Washington, D.C: The World Bank.
- Clare, O. F. (2001). *Rural development and sustainable livelihoods*. Rome: Preface of Farming Systems and Poverty.
- Coulson, A. (2007). *Local government in eastern Europe: Establishing democracy at the grass roots*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Deputy of the NGO Center for Social and Cultural Affairs, Department of the Interior. (2011). [Introduction to principles, rules and regulations NGOs (Persian)]. Tehran: Ministry of Interior.
- Falsoleyman, M., & Hajipoor, M. (2011). [Analysis of the stability of NGOs in rural areas experience of international Carbon sequestration project in South Khorasan province (Persian)]. *Journal of Applied Research in Geographical Sciences*, 20(23), 107-27.
- Handy, F., & Kassam, M. (2006). Practice what you preach? The role of rural NGOs in women's empowerment. *Journal of Community Practice*, 14(3), 69-91. doi: 10.1300/j125v14n03_05
- Islam, N., & Sultana, N. (2005). Role of NGOs in empowering the vulnerable women: A study on ACD. *Asian Affairs*, 27(4), 24-40.
- Kabeer, N., Mahmud, S., & Isaza Castro, J. G. (2012). NGOs and the political empowerment of poor people in rural Bangladesh: Cultivating the habits of democracy. *World Development*, 40(10), 2044-62. doi: 10.1016/j.worlddev.2012.05.011
- Korten, D. C. (1990). *Getting to the 21 Century: Voluntary action and the global agenda*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- Ministry of Agriculture. (2006). [Bashgah-e keshavarzan-e javan project (Persian)]. Mashhad: Ministry of Agriculture.
- Moghim, M. (2004). [Entrepreneurship in civil society organizations (Research on non-governmental organizations NGOs in Iran) (Persian)]. Tehran: Tehran University Press.
- Najafi Abrandabadi, A. H. (15 April 2017). [Delinquency prevention and the department of neighbourhood police (Persian)]. Donyay-e Hoghough. Retrieved from <http://www.donya-e-hoghough.com/%D9%BE%DB%8C%D8%B4%DA%AF%DB%8C%D8%B1%DB%8C-%D8%A7%D8%B2-%D8%A8%D8%B2%D9%87%D9%83%D8%A7%D8%B1%DB%8C-%D9%88-%D9%BE%D9%84%DB%8C%D8%B3-%D9%85%D8%AD%D9%84%DB%8C/>
- Namazi, B. (2001). [Check existing Iranian NGOs, Proceedings of the role of NGOs in the field of national and international activities (Persian)]. Tehran: Office of Political Studies and the Ministry of Interior.
- Newaz, W. (2000). *Impact of NGO credit programs on the empowerment of rural women in Bangladesh: A case of UTTARAN*. Paper presented at The Conference of the Third Sector: For What and For Whom. Dublin, Ireland, 5-8 July 2000.
- Ormozdi, M. (2011). [Requirements development policy review non-governmental organizations (NGOs), planning and management of rural tourism (Persian)]. Paper presented at The Conference of Tourism and Sustainable Development, Hamedan, Iran, 13-14 July 2011.
- Osterwalder, A. (2003). *Sustainable rural development in developing countries*. Lausanne: University of Lausanne Pub.
- Roknodin Eftekhari, A., & Badri, A. (2012). [The foundations of the theory of development pattern typical village (Persian)]. Guilan: Governor of Guilan.
- Saeedi, M. R. (2014). [Introduction to public participation and non-governmental organizations (Persian)]. Tehran: SAMT Publications.
- Shahbahrani, F., Pishgahifar, Z., Zalpoor, K., & Bakhtiyari, T. (2010). [The effect of non-governmental organizations on the prevention of the crime of female-headed households (Persian)]. *Journal of Security Management*, 5(3), 504-18.
- Shakori, A. (2011). [Social contributions and support organizations (with Iran) (Persian)]. Tehran: SAMT Publications.
- Sobhi Moghadam, M. (2014). [Local NGOs conditions, interactions and outcomes (Case study: Keykha Village, Zabol) (Persian)] (MSc. thesis). Tehran: Tarbiat Modarres University.
- Srivastava, L., & Austin, M. J. 2012. *Women and non-governmental organizations in developing countries*. Retrieved from http://mack-center.berkeley.edu/sites/default/files/publications/women_and_non-governmental_organizations_in_developing_countries.pdf